

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvu Ljubljana.

Vse pise, v oceni poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati le nko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 100 — K, za naročnike v inozemstvu 140 — K letno.
Posamezna številka po K 2—.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 2 K — vin.
dvakrat . . . 1 . 50
za nadaljnja uvrčenja od peti-vrste po 60 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 1 K za vsako peti-vrsto. Priloge stanejo poleg poštne še 50 K.

Telefon uredništva št. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništvu UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6. I

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklame tije so proste poštne

Ali nismo sami krivi?

Vsa javnost, od vseučiliškega profesorja do zadnjega analfabeta v zakotni gorski vasi je prepričana, da ni boljše plačanega stanu na svetu, kakor smo učitelji. O tem govori narod, o tem piše nam prijazno in nam sovražno časopisje; celo odloki višjih oblasti brenkajo na strne pesem o sorazmerno dobrem gmotnem stanju učiteljskega stanu v največjem času. Spominjamo se člankov: »Boj za kruh — dobojevan« ter raznih iz krogov učiteljstva in neučiteljstva izšlih pozivov za prosvetno delo med narodom, ki vsi izvenijo več ali manj v stavek: »Tako plačo imaš, kot še prej nikdar, rešen si gmotnih skrbi, zdaj pa posveti vse svoje moči šoli in delu za prosveto med narodom!«

Ko sem slišal take in slične pripombe o zboljšanem materialnem položaju, se mi je podaljšal obraz vsikdar za dobro ped, kajti do danes še nisem nikdar čutil, da bi mi bilo bolje v gmotnem oziru. Materialno sem bil na najboljšem pred svetovno vojno leta 1914. Od tega časa propadam gmotno vsak dan bolj. Ker matematika ne trpi pogreškov, bom to dokazal najbolje s številkami. L. 1914. sem dobival 144 K mesečno. Bila sva z ženo sama.

Predmet	1914		1921		Se je podražil koliko-krat?
	K	v	K	v	
kg	moke	— 32	18	40	57.5
"	masti	1	80	90	50.0
"	kave	4	—	120	30.0
"	riža	—	64	36	56.2
"	sladkor	1	—	56	56.0
"	mila	—	64	44	68.7
"	meša	1	60	34	21.1
"	petrolja	—	36	22	61.1
m ³	drevo	7	50	70.0	26.6
q	premoga	1	75	76	43.4
q	škaflija vžgalice	—	2	1	20
par	čevljev	20	—	800	40.0
l	mleka	—	16	8	50.0
	i. t. d.				6.06

620.6 : 13 = 47.7. Povprečno se je torej podražilo 47.7-krat, ali kakor pravi naš kmet: »Krona je krajcar!«

* Obлека in perilo se niti primerjati ne sme, ter stanovanje, kar žene račune v ogromne višine.

Danes, ko imam 3 otroke in ženo, pa dobivam mesečnih 4660 K. Moja plača se je povečala približno 32-krat. Da bi bil na istem stališču, kot leta 1914., bi se mi bila morala plača pomnožiti 47.7-krat. Pač mi kaže, da sem danes gmotno na slabšem, kot leta 1914., ko je ves svet govoril o slabo plačanih učiteljih. Danes, leta 1921., pa je vsa javnost prepričana o našem dobrem materialnem položaju. Ker se čujejo take opombe celo iz ust naših tovarišev, priporočam vsem takim, da vzamejo v roke svinčnik in računajo.

Številke same so res lepe! Toda naj nas ne moti njih visokost, temveč glejmo vedno le njih blagovno vrednost, da si stvarimo pravilne pojme o naših »dobrih« plačah. Boj za kruh je več in ne bo nikdar dobojevan, ker kolo časa se suče neprestano. Javnost naj nas re zavida za naše »mastne« plače. Da nosimo kolikor toliko zadovoljne obraze in da smo molčali doselej, je pač posledica tega, ker smo se otresli avstrijskega hlapčevstva in se počutimo svobodne učitelje v novi domovini.

Izpolnjevali smo dolžnosti v šoli in se poprijeli dela med narodom. Danes pa nas silijo mesečni deficiti, da preišljujemo, kje najdemo kriče. Vedno se vsiljuje misel: »Prosvetno delo med narodom ne nese, treba bo začeti s čem drugim, drugače se bo prikazala uradna oseba sodnijskega sluga, ki ne upošteva pri izvrševanju svojega uradnega posla, prav nič učiteljevega idealizma in njegovega požrtvovalnega prosvetnega dela med narodom, temveč vrši hladnokrvno svoj posel.«

Tak je naš položaj!

Kako praznuj šola državne praznike!

(Referat na I. pokrajinski skupščini UJU.)

Predno razpravljam o označenem predmetu, dotakniti se moram poglavja: verske vaje.

Kaj smatramo pod imenom verske vaje? Ta pojem je zelo raztegljiv in ga res v nekaterih krajih nemestno izrabljajo. V očeh naših ljubih župnikov in kaptanov spada pod ta pojem vse, kar je bilo v navadi v blaženi konkordatski dobi.

Kaj pa pravijo postavna določila, ki so zaenkrat še v veljavi?

Zakon z dne 25. maja 1868. leta, drž. zak. št. 48, s katerim se izdajajo načelne določbe o razmerju šole in cerkve:

§ 2. Brez kvara za to nadzorno pravico je prepuščeno dotični cerkvi ali verski družbi, da verski pouk in pa bogoslužje za različne vernike v ljudskih in srednjih šolah oskrbuje, vodi in neposredno nadzira.

§ 5. Zakon z dne 14. maja 1869. drž. zak. št. 62, se glasi:

Odredbe cerkvenih oblastev o verouku in bogoslužnih vajah je šolskemu voditelju (§ 12.) oznaniti po okrajnem šolskem nadzorstvu. Takim ukazom, ki se ne ujemajo z obnim šolskim redom, odreka se oznanitev.

§ 48. Isteza zakona pravi med drugim:

Šolskega voditelja dolžnost je, nadziranje šolske mladine pri redno opstavljenih bogoslužnih vajah udeleževati se po učiteljih dotičnega veroizpovedovanja.

Ministerijski ukaz z dne 20. avgusta 1870. l. § 50., odstavek drugi se glasi:

Odredbe cerkvenega oblastva o bogoslužju naj okrajno šolsko oblastvo po krajnem šolskem oblastvu oznaniti šolskemu voditelju. Ako bi se okrajno šolsko oblastvo razprlo s cerkvenim oblastvom zaradi tega koliko naj bode bogoslužja, tedaj razsodi o tem deželno šolsko oblastvo.

Šoli je dolžnost, po učiteljih dotične vere skrbeti, da se na učence disciplinarno pazi pri bogoslužnostih, uvedenih v zmislu § 5. drž. šol. zak.

Kaj se vse razume pod imenom bogoslužja ali verske vaje ne pove noben naragraf. Pač govori malo bolj natančno izvršilen predpis dokončnemu šolskemu in učnemu redu: c. kr. dež. šol. sveta za Kranjsko.

Pod zaglavljem: Pouka prosti dan ob verskih vajah — izpovedi in obhajili za katoliške učence določi, oziraje se na krajne razmere šolski voditelj sporazumno z veroučiteljem, ki se naj v ta namen sporazumi tudi z dušnim pastirstvom.

Dotičnim učencem je dati v ta namen pouka prosto ali ves dan, ali en popoldan z naslednjim dopoldnevom. Za prejem samo sv. zakramenta izpovedi je dati učencem prosto samo pol dneva. Pri tem je okrajnemu šolskemu oblastvu naziti na to, da ob dnevi prejema sv. zakramentov niso pouka prosti oni razredi, ki ni v njih nobenega ali ne več nego četrtina izpovedancev ali obhajancev.

V smislu teh postavnih določil spada k pojmu verske vaje, ki jih mora učiteljsko nadzorovati samo preijemanje sv. zakramentov in nič drugega, kajti le takrat je pouka prosto.

Takozvane šolarske maše bodisi ob delavnih ali nedeljah, nimajo postavne podlage, so le privleček konkordatske dobe. Tedenske maše so proti vsem pedagoškim pravilom. Zvečine so po mestih, kjer se prične pouk že ob 8. uri. Otrok mora vstati ob šestih. Tak otrok je še ves zaspan in slabovoljen. Jesti ne more ničesar, kvečjemu spije čašo kave po sili. Morda vzame kos kruha s sabo, ali tudi ne. V šolo pride po 7. uri. V verskem oziru nima maša zanj nobenega blagodejnega vpliva, ker je še preveč zaspan ali len ali oboje skupaj. Tak dan je otrok iz ravnotežja, v šoli raztresen in nepazljiv, dan takorekoč izgubljen. Te maše se ne ujemajo z obnim šolskim redom ter se jim po že citiranem § 5. zakona z dne 14. maja 1869. odreka oznanitev. Če odpadejo te maše lahko pozimi, naj še poleti.

Nemljivo mi je tudi, zakaj naj bi nadziralo učiteljsko maše ob nedeljah. Vsi so za to tukaj starši ali njih namestniki. Če je duhovski oblasti toliko za nadzorstvo, naj dobi kogar hoče proti odškodnini ali ne, nas najusti v miru, vsaj nismo mežnarji. Daje si le sama sebi ubožno izpričevalo, ako ne more vzdržati avtoritete v cerkvi. V počitnicah ni od naše strani nadzorstva in vendar razitega vera prav nič ne peša.

Tam, kjer so šolarske maše, se godi učiteljsvu krivica, ker je bolj obremenjeno kakor ondi, kjer tega ni. Postava je vendar za vse enaka.

Za šolo bi bila obvezna le maša začetkom in koncem šolskega leta. Ti dve maši sta pač v zvezi s šolskim redom, a drugje — proč z njimi!

Kako praznuj šola državne praznike?

Bili so časi, ko smo živeli v prepričanju, da se mora praznovati vsaka prireditel s sv. mašo, drugače ne bo vspele. Tudi Zaveza je pričela svoja zbivanja s sv. mašo, dokler to niso vrgli v praven pomenu hese iz cerkve. Vkljub temu se prav lepo razvija ter stoji danes na trdnem temelju. Tudi državni prazniki se praznujejo od nekdaj s sv. mašo. To dá vsej prireditvi večji sijaj. In res,

LISTEK

O pouku srbohrvaščine*.

Do danes še nimamo posebnih knjig za ta predmet. Vemo pa, da so v tisku in bodo v kratkem na prodaj. Do tedaj pa je treba čas porabiti in otrokom vendar tudi nekaj podati. Naslednje vrstice naj služijo zainteresiranemu učiteljstvu. Morda bo komu s tem postreženo.

Podajam nekoliko beril, ki se morejo obravnavati na vseh stopnjah (III. do VIII. razreda), v nižjih z latinico, srednjih s cirilico (prepis s table), višjih pa tudi s cirilico (v diktatu). Važnost je polagati predvsem na razumevanje, dalje na jasen, čist izgovor, dovoljno odpiranje ust akcent z dolžino, kakor tudi na nepretrgano vajo in izpraševanje vsega.

* Prva čitanka za srbohrvaščino je pravkar izšla in opozarjamo na poročila o njej v današnji številki.

Uredništvo.

gradiva. Vsak učenec znaj točno vse na pamet. Zakaj vsako učenje jezika je več ali manj mehanično in preko tega ne pomore v starosti ljudskošolskih učencev nobena metoda.

I.

Dobro dak.

1. Ja u školu idem i dobro sam dak.
2. Tko od škole beži — deran je opak.
3. Učitelja slušam, pa već mnogo znam.
4. Pišem, pevam, čitam, dobro računam.
5. I drugova imam, dobrih kao ja.
6. Svako od njih nešto ispričati zna.
7. Učitelj me voli: ja sam dobar dak.
8. Tko od škole beži — deran je opak.

(Iz srpskog bukvara.)

II.

Srpski vojnik.

U ratu sa Turcima bio je Srbin ranjen u ruku. Morali su mu je odrezati. Lečnici ga uspavaše i odrezaše mu ruku. Kad se probudio i vidio tužni ostatak svoje ruke, zaplače i reče: »Jadna ruko

moja! Kako si sada malena! — Ali se brzo umiri i reče veselo: »Ništa zato! Zato će biti Srbija velika!«

Da smo svi ovakovi, brzo bi sva naša braća oslobođena bila!

III.

Pogodio.

Pastir Boža navikao na to, da ulomi, ispeče i pojede mnogi tudi struk kukuruza. Poslednik nađe ga u tom nevaljatom poslu, ali mu Boža pobeže iz ruku. Gazda, koji nije mogao trčati za njim, reče, da ga uhvati varkom. »Hej Božo!« zvao ga. »Dodi amo! Nešto imam da ti kažem.« Ali je Boža prozreo varku, pa mu odgovorio: »Ovakovi mališi, kao sam ja, nesmiju sve da znadu.

IV.

Narodna.

Šta će meni gaj
I u gaju raj
Kad ja nemam moje
Majke zagrljaj.

Daleko je gaj
Daleko je raj
Još je dalje moje
Majke zavičaj

O, šta će mi trava, cveće
Kad me videt majka neće
O, šta će mi cveće, trava,
Kad mi majka nije zdrava.

Majko moja, oj!
Primi pozdrav moj
I poljubac sa ustana
Od tvojeg mladana.

S tem sem podal nekaj snovi za prvo šolo. Na to se more učencem primerno nadovezati slovnični pouk, posebno sklanjajo (v stavkih) nekaterih besedi, ki se večkrat srečavajo. Važen je zvalnik! K IV. točki more si učitelj sam sestaviti tiči še mal opis razmer v Rusiji (glej Narodna prosveta št. 76: Vepaj ruskih majki). Srečko Borštnik.